

Phát triển kỹ năng lắp ghép xây dựng cho trẻ 3-4 tuổi qua trò chơi xây dựng ở trường mầm non

Đinh Thị Lương

ThS. Trường Đại học Tân Trào

Received: 2/10/2024; Accepted: 12/10/2024; Published: 18/10/2024

Abstract: Play is the main activity for preschool children and holds an important position in the early childhood education program. Play activities include many games, among which building games are very popular with preschoolers. To create structures or products, children need to have construction assembly skills, which is one of the key factors determining the effectiveness of building play. For children aged 3-4, their construction assembly skills are still weak, they do not yet know how to take care of their products and often dismantle them after building. Therefore, preschool teachers need to implement active measures to develop construction assembly skills for 3-4-year-old children in preschool.

Keywords: Development, skills, assembly, construction, building games, children aged 3-4 years.

1. Đặt vấn đề

Chương trình giáo dục mầm non (MN) của nước ta luôn nhân mạnh vai trò của hoạt động vui chơi đối với sự phát triển toàn diện của trẻ; trong đó có trò chơi xây dựng (TCXD). Theo tác giả Đinh Văn Vang: “Trò chơi xây dựng là loại trò chơi mà trẻ sử dụng đồ chơi, vật liệu chơi để mô phỏng lại dưới dạng mô hình hiện thực xung quanh trong các công trình xây dựng, lắp ghép của mình nhờ trí tưởng tượng và sáng tạo của trẻ”. Tham gia TCXD trẻ được thỏa mãn nhu cầu thiết kế những công trình trong thực tế. Trẻ cảm thấy vui sướng, tự hào khi được chiêm ngưỡng sản phẩm do chính mình tạo nên. Đó là động lực thúc đẩy sự cố gắng, sự sáng tạo của trẻ mà ít trò chơi có thể mang lại được.

Để tổ chức TCXD đạt hiệu quả thì kỹ năng lắp ghép xây dựng (LGXD) của trẻ đóng vai trò quan trọng. Kỹ năng LGXD là việc sử dụng những thao tác cơ bản như: xếp cạnh, xếp chồng, xếp nối tiếp..., các loại khối xây dựng để lắp ghép và thiết kế mô phỏng một đồ vật hay công trình nào đó. Khi tham gia TCXD, trẻ có kỹ năng LG-XD sẽ biết nhận ra những chi tiết chính, loại bỏ những chi tiết phụ; tìm kiếm nguyên vật liệu phù hợp đồng thời sử dụng kỹ năng xây dựng, thiết kế một cách khéo léo và thành thạo để tạo được sản phẩm như mong muốn.

Thực tiễn hiện nay, giáo viên (GV) mầm non đã chú trọng hơn đến việc phát triển kỹ năng LGXD cho trẻ trong TCXD tuy nhiên, kết quả còn có những hạn chế nhất định.

2. Nội dung nghiên cứu

Biện pháp phát triển kỹ năng (KN) lắp ghép xây

dựng cho trẻ 3-4 tuổi qua trò chơi xây dựng ở trường MN

a. Sắp xếp không gian chơi hợp lý, chuẩn bị nguyên liệu chơi đầy đủ và phong phú.

**Mục đích*

Trẻ lứa tuổi MN rất thích chơi, trẻ hứng thú và bị kích thích bởi không gian chơi mới lạ và hấp dẫn. Một không gian chơi rộng rãi, được bố trí hợp lý, các nguyên liệu phong phú, đa dạng sẽ thu hút trẻ vào trò chơi. Với góc chơi xây dựng, nguyên liệu chơi thường cố định, ít có sự thay thay đổi, dễ khiến trẻ nhàm chán. Việc bổ sung, sắp xếp, thay đổi, trang bị đầy đủ nguyên liệu chơi, đáp ứng đủ nhu cầu của trẻ sẽ góp phần quan trọng đến hiệu quả của TCXD. Vì thế, trẻ có cơ hội rèn luyện, phát triển nhiều hơn các kỹ năng LGXD.

**Nội dung*

Môi trường chơi của góc chơi xây dựng bao gồm không gian chơi và nguyên liệu chơi. Để thực hiện tốt biện pháp này thì cần thực hiện một số nội dung sau:

- Sắp xếp không gian chơi của trẻ hợp lý, rộng rãi và phù hợp với diện tích lớp học.

- Bố trí thêm không gian chơi ngoài trời với các vật liệu tự nhiên, vật liệu mô, kích thích trẻ tưởng tượng và sáng tạo ra những công trình xây dựng khác nhau.

- Ghi chép và bổ sung những nguyên liệu còn thiếu so với yêu cầu của trẻ 5-6 tuổi. Các nguyên liệu được sắp xếp gọn gàng, có kí hiệu, được sắp xếp theo hình dạng để trẻ dễ nhìn và dễ lấy, có sự phân chia giữa nguyên liệu phụ trợ và nguyên liệu chuyên dụng.

- Thường xuyên thay đổi, bổ sung các vật liệu phụ

trợ để tăng tính mới lạ, sáng tạo, kích thích trẻ tìm tòi, thử nghiệm.

**Cách tiến hành*

- Tùy thuộc vào diện tích lớp, GV bố trí lại địa điểm các góc chơi trong lớp sao cho hợp lý, ưu tiên bố trí góc chơi xây dựng rộng rãi, có vách ngăn hoặc giá chắn góc chơi xây dựng với các góc chơi khác nhằm giúp trẻ chú ý tới góc chơi xây dựng.

- Chuẩn bị đầy đủ số lượng các loại nguyên liệu của góc chơi xây dựng bao gồm các nguyên liệu chuyên dụng và nguyên liệu phụ trợ. Các nguyên liệu chuyên dụng bao gồm gạch xây dựng, khối xốp, khối gỗ các loại: khối trụ, khối nửa hình trụ, khối chữ nhật, khối vuông, khối tam giác, khối chữ C, khối hình thang.. với các kích cỡ khác nhau. Các nguyên liệu phụ trợ bao gồm: sỏi, đá, miếng gỗ, cành cây, lõi giấy, bìa các tông, vỏ chai, vỏ lon nước, giấy gói quà, miếng vải, len...

- Góc chơi có tên góc, nội quy chơi của góc để cân đối về số lượng, tránh quá đông trẻ tham gia. Góc có dán tranh một số công trình xây dựng nổi tiếng hoặc có mô hình mẫu. GV lựa chọn tranh mẫu và mô hình tùy theo chủ đề hoặc đề tài xây dựng.

b. Cung cấp cho trẻ biểu tượng về các công trình xây dựng trong thực tế.

**Mục đích*

Việc hình thành biểu tượng về các công trình xây dựng trong thực tế giúp trẻ sẽ nắm được những đặc điểm cụ thể của công trình, có biểu tượng khái quát và chi tiết về công trình đồng thời sẽ tái tạo lại những biểu tượng đó bằng sản phẩm của TCXD. Nhờ đó, kỹ năng LG-XD của trẻ cũng được rèn luyện và phát triển.

**Nội dung*

GV cung cấp biểu tượng cho trẻ về các công trình xây dựng trong thực tế được thể hiện qua các nội dung sau: Tổ chức cho trẻ đi tham quan các công trình xây dựng trong thực tế. Tổ chức cho trẻ quan sát các công trình xây dựng qua tranh ảnh minh họa. Tổ chức quan sát các công trình bằng cách kể chuyện có sử dụng đồ dùng trực quan

Qua việc tổ chức các nội dung trên, GV cho trẻ quan sát, phân tích, phán đoán, suy luận, khái quát.. nhằm cung cấp biểu tượng cho trẻ như đặc điểm chung về hình dạng, cách thiết kế các chi tiết, xác định chi tiết chính, bố cục không gian. Cuối cùng sẽ đưa ra kết luận về đặc điểm của công trình đã quan sát nhằm hình thành biểu tượng cho trẻ

**Cách tiến hành*

GV lựa chọn nội dung thực hiện sau đó xây dựng kế hoạch quan sát theo các bước sau:

- Xây dựng kế hoạch đi tham quan (thời gian, địa điểm, mục đích tham quan thông báo tới cha mẹ HS)

- Lựa chọn mẫu quan sát

- Cho trẻ nhận xét về đặc điểm chung của công trình mà trẻ quan sát. Đàm thoại với trẻ về các chi tiết bộ phận của công trình như tên gọi, hình dạng, so sánh kích thước các chi tiết, bố cục không gian, tỉ lệ giữa tương quan giữa các bộ phận hoặc với bộ phận chính... để trẻ có kiến thức tổng thể và chi tiết một cách chính xác về công trình mà trẻ quan sát.

- Hướng chú ý của trẻ đến các chi tiết chính của công trình như hình dạng, kích thước, ý nghĩa của nó với tổng thể công trình.

- Đưa ra kết luận về công trình mà trẻ đã quan sát, chụp ảnh công trình.

c. Tăng cường dạy trẻ KN lắp ghép xây dựng thông qua các yêu cầu về xây theo mẫu, theo điều kiện hoặc xây theo mô hình.

**Mục đích*

TCXD là trò chơi trẻ trực tiếp tạo nên các đồ vật hay công trình xây dựng theo mẫu hoặc theo ý tưởng của trẻ dựa trên kỹ năng LG-XD. Trẻ 3-4 tuổi đã có kỹ năng LG-XD cơ bản, tuy nhiên khả năng thiết kế, phối hợp các KN cơ bản còn chưa thành thạo. Một số trẻ còn gặp khó khăn khi chưa biết thể hiện các chi tiết của công trình, chưa thể hiện được nội dung công trình.

Hướng dẫn trẻ kỹ năng LGXD qua qua các yêu cầu khác nhau của GV tạo cơ hội cho trẻ được rèn luyện đồng thời kích thích trẻ ghi nhớ, sáng tạo các loại thiết kế. Việc hướng dẫn giúp trẻ có những kiến thức nền tảng về thiết kế xây dựng và linh hoạt trong cách lựa chọn. Điều đó giúp trẻ hứng thú tham gia vào trò chơi, tích cực xây những công trình khác nhau và rèn luyện được kỹ năng LGXD.

**Nội dung*

Trẻ học cách xây dựng theo mô tả bằng lời, theo đề tài đặt ra, theo điều kiện công trình cần phải đáp ứng, xây lắp công trình theo tranh. GV lựa chọn các công trình xây dựng gần gũi, quen thuộc với trẻ để tổ chức hướng dẫn như: Xây Lăng Bác, trường mầm non, sở thú... Các công trình phải có ít nhất 4- 5 chi tiết bộ phận.

**Cách tiến hành*

GV dạy trẻ hiểu một số thao tác, cung cấp cho trẻ một số kiến thức và kỹ năng, kỹ thuật sơ đẳng như: Ghép các mảnh gỗ tạo thành mặt phẳng, ghép các góc tạo thành chân bàn để tạo sự vững chãi, nâng chiều cao công trình. Trẻ hiểu được rằng cái gì lắp tốt nhất cho các bộ phận riêng của công trình, cái gì

để sử dụng làm chân đế, các chi tiết nào thích hợp để làm cửa sổ, cửa đi, trang trí... Cần dạy trẻ biết bàn luận về những gì quan sát được (các vật khác nhau chỗ nào, chúng có gì chung), rút ra kết luận.

Bước đầu, GV cho trẻ xây theo mẫu đã lựa chọn. Sau đó, tăng mức độ phức tạp các nhiệm vụ bằng cách thay đổi phương pháp sử dụng mẫu như đưa ra mẫu từng phần. Cũng có thể dùng thủ pháp đưa ra một mẫu xây dựng, trẻ thực hiện yêu cầu theo cách riêng. Có thể đề nghị trẻ thay đổi mẫu (xây ngôi nhà tương tự nhưng thêm hoặc bớt tầng, làm không phải chỉ 1 mà 2 lối vào, tăng kích thước cửa sổ). Với các trẻ đã có kinh nghiệm hoạt động xây dựng nên đưa ra không chỉ 1 mà 2- 3 mẫu để chọn.

Xây dựng theo điều kiện chứa đựng những khả năng phát triển to lớn, được tiến hành sau khi trẻ học cách xây dựng đồ vật này hay đồ vật khác. Khi đề nghị thực hiện công trình đặt ra những chỉ tiêu nhất định (bề rộng bàn so với ghế, chiều cao cửa ra vào so với cửa sổ). Xuất phát từ những điều kiện đặt ra, trẻ cần tự mình xác định chiều dài, chiều cao công trình...

Xây dựng theo mô hình: Đưa cho trẻ mô hình công trình, trẻ phải phân tích mô hình và chọn những hình khối cần để xây dựng mô hình đó. Bắt đầu có sự phối hợp các khối hình học đưa ra, sắp xếp chúng với nhau. Trong quá trình xây dựng theo các mô hình có thể đề nghị trẻ xây nốt, xây lại, thay đổi công trình mà cô đã xây để mở rộng khả năng sáng tạo cho trẻ.

d. Tạo cơ hội cho trẻ thường xuyên luyện tập KN lắp ghép xây dựng

***Mục đích**

Bất cứ việc hình thành một KN nào cần trải qua quá trình luyện tập để KN được thuần thục và thành thạo. Kỹ năng LG-XD cũng như vậy, nếu việc chuẩn bị một trường chơi kích thích sự hứng thú của trẻ, hướng dẫn kỹ năng LG-XD nhằm hình thành cách xây dựng, thiết kế, cung cấp biểu tượng nhằm làm phong phú vốn hiểu biết của trẻ về các công trình thì luyện tập kỹ năng LG-XD nhằm rèn luyện, củng cố những kiến thức đã học. Việc luyện tập sẽ có hiệu quả nếu GV tạo điều kiện, cơ hội và tổ chức điều kiện phù hợp khuyến khích trẻ tham gia.

Việc rèn luyện kỹ năng LG-XD không chỉ giúp trẻ rèn luyện KN đã được hướng dẫn thành thạo mà qua đó trẻ biết sử dụng linh hoạt vật liệu xây dựng; sáng tạo, tỉ mỉ trong cách thể hiện; khuyến khích trẻ xây dựng theo ý tưởng của riêng mình.

***Nội dung**

GV chuẩn bị các điều kiện cần thiết để trẻ luyện

tập: nguyên vật liệu, không gian, thời gian.

GV tạo ra nhiều cơ hội cho trẻ rèn luyện kỹ năng LGXD trong giờ hoạt động vui chơi, giờ sinh hoạt chiều, giờ chơi tự chọn.

***Cách tiến hành**

- GV chủ động sắp xếp, chuẩn bị môi trường chơi phù hợp với chủ đề sẽ định hướng; bổ sung thay đổi nguyên liệu phụ trợ nhằm gây hứng thú cho trẻ.

Gây hứng thú cho trẻ trước khi vào góc chơi xây dựng qua việc giới thiệu chủ đề xây dựng hoặc cho trẻ xây theo ý thích.

Trẻ tự thỏa thuận, lựa chọn nội dung chơi phù hợp với chủ đề hay theo ý kiến cá nhân dưới sự quan sát, bao quát của giáo viên.

Trẻ chủ động thiết kế và xây dựng theo ý muốn của trẻ.

Giáo viên bao quát và hỗ trợ trẻ những lúc cần thiết hoặc khi trẻ cần đến sự giúp đỡ của cô.

Sau khi hết thời gian xây dựng, trẻ giới thiệu về sản phẩm của nhóm; GV nhận xét, góp ý cho trẻ về sản phẩm. Cùng trẻ xem xét các vấn đề gặp phải khi trẻ xây dựng; vì sao chưa làm được, giúp trẻ nhận thức được vấn đề cần thay đổi.

3. Kết luận

TCXD là trò chơi có nhiều ý nghĩa với trẻ MN. Tham gia TCXD giúp trẻ phát triển toàn diện về thể chất, ngôn ngữ, nhận thức, thẩm mỹ và các KN xã hội. Để trẻ thực hiện được các ý tưởng, nhiệm vụ xây dựng thì kỹ năng LGXD trong khi chơi là yếu tố rất quan trọng. Vì vậy GV cần tiến hành các biện pháp nhằm rèn luyện và phát triển kỹ năng LGXD cho trẻ. Các biện pháp được xác định dựa trên mục tiêu chương trình giáo dục MN, đặc điểm và nhu cầu của trẻ. Chúng có liên quan mật thiết, tác dụng hỗ trợ nhau, biện pháp trước là điều kiện để thực hiện biện pháp sau, đồng thời, những biểu hiện của trẻ khi tác động các biện pháp sau sẽ cho ta thấy hiệu quả của biện pháp trước. Do đó, GV cần sử dụng các biện pháp một cách khoa học, linh hoạt, đúng mục đích, tạo điều kiện cho trẻ được thể hiện khả năng sáng tạo của mình qua việc thể hiện ý tưởng, nội dung cũng như thực hiện các KN lắp ghép xây dựng để tạo ra các sản phẩm độc đáo, mới lạ.

Tài liệu tham khảo

1. Hoàng Phê (chủ biên) (2010), *Từ điển Tiếng Việt*, NXB Từ điển BK. Hà Nội
2. Đinh Văn Vang (2012), *Tổ chức hoạt động vui chơi cho trẻ mầm non*, NXBGDVN. Hà Nội
3. Nguyễn Thị Hòa (2013), *Giáo trình Giáo dục học mầm non*, NXBĐHSP Hà Nội